

CAPITOLUL I. ÎNCHEIEREA CONTRACTULUI DE DONAȚIE

PARTEA I. COMENTARII

Secțiunea 1. Definiția și reglementarea contractului de donație

1. Noțiune. Contractul de donație reprezintă o reflectare în realitatea socio-juridică a conceptului de generozitate, ca ipostază relativ frecvent întâlnită a personalității umane.

Dispozițiile art. 985 NCC definesc donația ca fiind contractul prin care, cu intenția de a gratifica, o parte, numită donator, dispune în mod irevocabil de un bun în favoarea celeilalte părți, numită donatar.

Elementul esențial specific contractului de donație este intenția liberală – *animus donandi*, intenția de a gratifica, ce reprezintă însăși *cauza încheierii contractului*. Spre deosebire de reglementarea anterioară, reflectată prin prevederile art. 801 C. civ. 1864, textul normativ din noul Cod civil menționează expres intenția de gratificare ca trăsătură definitorie a convenției de donație. Dacă această intenție de a gratifica lipsește, actul proiectat ori încheiat nu mai poate fi calificat ca donație, independent de denumirea sa.

Intenția liberală presupune, evident, și elementul obiectiv al *diminuării activului patrimonial* al dispunătorului în beneficiul donatarului, care, în mod corelativ, se îmbogățește, în caz contrar această intenție neputând fi calificată drept „liberală”.

Asociind cele două elemente, intenția liberală și diminuarea patrimoniului dispunătorului în beneficiul gratificatului, donația poate fi definită ca fiind *acel contract prin care, cu intenția de a gratifica, donatorul transmite donatarului în mod irevocabil dreptul de proprietate asupra unui bun, un alt drept real sau un drept de creanță, diminuându-și astfel patrimoniul fără contraprestație, în beneficiul celui din urmă*^[1].

^[1] În literatura de specialitate anterioară noului Cod civil, donația a fost definită, de exemplu, ca fiind un contract solemn, unilateral și cu titlu gratuit, prin care una dintre părți, numită donator, cu intenție liberală, își micșorează în mod actual și irevocabil patrimoniul său cu un drept (real sau de creanță), măbind patrimoniul celeilalte părți, numită donatar, cu același drept, fără a urmări să primească ceva în schimb (a se vedea

2. Sediul materiei. Deși noul Cod civil cuprinde o reglementare amplă a contractului de donație în Cartea a IV-a – Despre moștenire și liberalități, Titlul III – Liberalitățile, tratând instituția juridică în mare parte împreună cu legatul, în cadrul conceptului de „liberalități”, există o serie de reglementări speciale conținute în alte acte normative, cum sunt Legea nr. 32/1994^[1] a sponsorizării^[2], Legea nr. 95/2006^[3] privind reforma în domeniul sănătății^[4], Legea nr. 334/2006^[5] privind finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale, O.G. nr. 26/2000^[6] cu privire la asociații și fundații, aprobată prin Legea nr. 246/2005^[7].

Istoria donației nu este nicidecum una de dată recentă, căci valențele liberale s-au manifestat, probabil, concomitent cu apariția conștiinței umane, dar meritul legislației moderne în materie, inclusiv al noului Cod civil, constă în regândirea conceptului de „dar”, plasarea și delimitarea acestuia în cadrul nevoilor socio-juridice actuale, fără a se produce totuși o scindare bruscă și pregnantă de ceea ce înseamnă tradiția dreptului.

Noul Cod civil preia, așadar, în mare parte viziunea legiuitorului român de la 1864, dar introduce o serie de elemente de noutate menite să remedieze anumite carențe sau omisiuni de reglementare sesizate în practica judiciară ori în doctrina de specialitate, să înlăture efectele unor concepții care nu se mai regăsesc în gândirea juridică modernă și să adapteze contractul de donație, pe de o parte, la interesele sociale și individuale actuale, iar, pe de altă parte, la stadiul evolutiv al mentalității generale.

Fr. Deak, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, Ed. Universul Juridic, București, 2001, p. 118).

^[1] M. Of. nr. 129 din 25 mai 1994.

^[2] Pentru considerații asupra mecenatului și a sponsorizării, a se vedea *D.N. Theohari*, *Liberalități afectate de termen, condiție și sarcină*, Ed. Hamangiu, București, 2009, p. 215 și urm.

^[3] M. Of. nr. 372 din 28 aprilie 2006.

^[4] Este de observat că în materia prelevării și transplantului de organe, țesuturi și celule de origine umană de la donatori în viață sunt aplicabile și prevederile art. 68 NCC, respectiv art. 81 din același act normativ.

^[5] Republicată în M. Of. nr. 510 din 22 iulie 2010.

^[6] M. Of. nr. 39 din 31 ianuarie 2000.

^[7] M. Of. nr. 656 din 25 iulie 2005.

Secțiunea a 2-a. Caracterile juridice ale contractului de donație

3. Caractere juridice. Definiția legală a contractului de donație, în corelație cu întregul ansamblu normativ care vizează liberalitățile și contractele, permite determinarea caracterelor juridice ale donației. Legiitorul a reflectat, prin prevederile art. 985 NCC, sinteza elementelor esențiale (caracterul contractual, intenția de gratificare, irevocabilitatea), dar dăruirea poate îmbrăca diverse forme concrete, iar intenția liberală se poate manifesta și indirect sau ocult.

Înainte de toate, deși reflectă intenția *animus donandi* și procură un avantaj patrimonial actual fără contraprestație celeilalte părți, donația este un contract, iar nu un act juridic unilateral. Generozitatea nu este obligatorie pentru destinatarul ei, chiar dacă acesta nu ar fi ținut să îndeplinească vreo sarcină. Manifestarea de voință a donatarului, în sensul încheierii contractului, se adaugă celei a dispunătorului și împreună dau naștere acordului de voință perfect al donației.

În absența acestui acord, donația rămâne la stadiul de proiect, de simplă ofertă, iar survenirea unor elemente subiective (revocarea ofertei de donație) sau obiective (decesul sau incapacitatea ofertantului) determină imposibilitatea încheierii contractului.

De la început trebuie precizat că toate donațiile, indiferent de forma lor concretă (directe, indirecte, simulate, dar manual), implică o diminuare patrimonială în beneficiul gratificatului, consimțită cu intenție liberală. În general, această diminuare patrimonială dorită de către donator este echivalentă cu beneficiul obținut de către donatar, excepție făcând donația cu sarcină, în cazul căreia, după cum se va arăta, chiar caracterele contractului și regimul său juridic cunosc semnificative deosebiri față de donația pură și simplă.

3.1. Donația este un contract unilateral. Ca orice act juridic bilateral, donația ia naștere prin întrunirea, realizarea acordului de voință al părților contractante. Înainte de toate însă, donația este un contract unilateral, iar elementul de diferențiere față de contractele sinalagmatice vizează aspectul obligațiilor contractuale. Prin încheierea contractului, se creează *obligații doar în sarcina uneia dintre părți, a donatarului*, fără ca aceste obligații să-și găsească o corelație în îndatoririle donatarului, dacă donația nu este afectată de modalitatea sarcinii. De altfel, donația cu sarcină este, în limita respectivei sarcini, un contract sinalagmatic și oneros.

Din interpretarea prevederilor art. 1171 NCC, rezultă că, dacă obligațiile născute din contract nu sunt reciproce și interdependente între părți, contractul este unilateral, chiar dacă executarea lui presupune obligații în sarcina ambelor părți.

Deși contractul de donație nu dă naștere, în mod direct, vreunei obligații în sarcina donatarului, acestuia îi incumbă o *îndatorire de recunoștință față de donator*, a cărei nerespectare, dacă sunt întrunite condițiile de gravitate expres reglementate de lege, poate atrage chiar sancțiunea revocării donației pentru ingratitude, în condițiile art. 1023 NCC. Obligația de recunoștință păstrează însă o accentuată componentă morală și tocmai de aceea nu este susceptibilă de executare silită, ca obligație de a face, iar existența sa nu transformă nicicum contractul într-unul sinalagmatic.

Faptele concrete care materializează ingratitudea sunt uneori susceptibile de sancționare în alte sfere ale dreptului (de exemplu, atentatul și alte infracțiuni prin condamnarea penală, faptele penale care nu întrunesc gradul de pericol social al unei infracțiuni, eventual, prin obligarea subiectului la despăgubiri sau la plata unei amenzi), dar această punitate păstrează nealterat, cu respectarea condițiilor prevăzute de lege, dreptul donatorului de a-l ierta pe donatar și, ca atare, de a lipsi de eficiență comiterea faptului, în ceea ce privește efectele donației consimțite.

Donația cu sarcină este, în limita sarcinii, un contract sinalagmatic. De altfel, donația cu sarcină, în considerarea existenței acestei modalități, cunoaște semnificative deosebiri de regim juridic față de donația pură și simplă, operând un transfer de caractere și trăsături juridice de la contractul sinalagmatic. Aceste particularități urmează a-și produce efectele doar în limita sarcinii, a valorii acesteia. Dacă respectiva valoare absoarbe sau este extrem de apropiată de valoarea contractului, convenția încheiată nu mai este una de donație, ci un act cu titlu oneros.

Așadar, donația cu sarcină este *pro parte* un contract sinalagmatic și, ca o subclasificare a acestui tip de contracte, *comutativ*. Specific contractelor comutative este aspectul cunoașterii de către părți, din chiar momentul încheierii convenției, în mod cert a existenței și cel puțin generic a întinderii obligațiilor ce le revin, acestea nedepinzând de factori exteriori^[1].

^[1] Potrivit prevederilor art. 1173 alin. (1) NCC, este comutativ contractul în care, la momentul încheierii sale, existența drepturilor și obligațiilor părților este certă, iar întinderea acestora este determinată sau determinabilă.

Donația cu sarcină, în general, exclude elementul de aleatorialitate, în sensul că obligațiile părților nu pot crea pentru acestea șansa unui câștig sau riscul unei pierderi, rigoarea pe care o presupune încheierea contractului și efectele acestuia fiind incompatibile cu sfera de incidență a hazardului. Încă de la momentul încheierii contractului sunt determinate legal obligațiile ce incumbă donatorului și donatarului, dat fiind caracterul numit al contractului, obligații pe care donatorul le poate agrava și multiplica valabil (de exemplu, garanția pentru evicțiune). Donația nu creează pentru donator un „risc de pierdere”, ci chiar o diminuare patrimonială concretă, asumată, care va profita gratificatului, deoarece aceasta înseamnă intenție liberală.

Dacă sarcina constă în plata unei rente viagere pe perioada vieții donatorului sau în prestarea întreținerii în favoarea acestuia ori a unui terț, intervin elemente de aleatorialitate, în sensul că întinderea obligațiilor donatarului va depinde de durata vieții beneficiarului sarcinii și, în cazul întreținerii, de variabilitatea concretă a nevoilor acestuia^[1].

Desigur că donația (și cea cu sarcină) este compatibilă cu instituirea unor condiții suspensive sau rezolutorii cazuale sau mixte, uneori chiar implicite, dar acestea afectează doar eficacitatea ori desființarea obligațiilor valabil asumate, iar nu cunoașterea existenței ori a întinderii acestora, care la acel moment al formării acordului de voință erau certe.

3.2. Donația este un contract cu titlu gratuit. Liberalitatea, spre deosebire de actele cu titlu oneros, este actul juridic prin care o persoană dispune cu titlu gratuit de bunurile sale, în tot sau în parte, în favoarea altei persoane [art. 984 alin. (1) NCC]. De asemenea, după cum stabilesc dispozițiile art. 1172 alin. (2) NCC, contractul prin care una dintre părți urmărește să procure celeilalte părți un beneficiu, fără a obține în schimb vreun avantaj, este cu titlu gratuit.

Liberalitatea este o specie, cea mai semnificativă, a actelor cu titlu gratuit, din categoria cărora fac parte, deopotrivă, actele dezinteresate.

Deosebirea esențială dintre liberalități și actele dezinteresate o constituie aspectul diminuării activului patrimonial al dispunătorului, corelativ cu augmentarea patrimonială actuală a beneficiarului. Cu alte cuvinte, prin liberalitate, dispunătorul își micșorează patrimoniul în mod irevocabil cu o valoare activă (de exemplu, donează sau testează un bun, proprietatea sa, unui terț ori renunță la încasarea unei datorii).

^[1] Potrivit prevederilor art. 1173 alin. (2) NCC, este aleatoriu contractul care, prin natura lui sau prin voința părților, oferă cel puțin uneia dintre părți șansa unui câștig și o expune totodată la riscul unei pierderi, ce depind de un eveniment viitor și incert.

Încheind un act dezinteresat (comodat, depozit gratuit, mandat gratuit), dispunătorul nu suferă o diminuare patrimonială, beneficiile obținându-se de către cocontractant fără a se realiza o însărăcire a persoanei de la care emană actul dezinteresat.

Trebuie observat că liberalitatea este, în viziunea legiuitorului, o categorie juridică exclusivistă, căci prevederile art. 984 alin. (2) NCC instituie interdicția de a se face liberalități altfel decât prin donație sau prin legat cuprins în testament.

Deși legiuitorul califică expres, respectiv implicit drept acte juridice atât liberalitatea, pe de o parte, cât și contractul de donație și legatul, pe de altă parte, ceea ce ar fundamenta concluzia că liberalitatea este un act juridic cuprins într-un alt act juridic^[1], în realitate, donația și legatul reprezintă ipostaze practice ale actului juridic al liberalității, forme juridice obligatorii de concretizare a acestuia. O liberalitate abstractă, ca act juridic, este de neconceput fără materializarea sa concretă în formele admise de lege, dintre care contractul de donație este un act juridic bilateral, *inter vivos*, iar legatul este un act juridic unilateral, *mortis causa*. Doctrina juridică^[2] a adăugat celor două categorii și mecenatul, care, potrivit prevederilor art. 1 alin. (3) din Legea nr. 32/1994, cu modificările ulterioare, constituie un act de liberalitate (obligatoriu a se încheia în formă autentică) prin care o persoană fizică sau juridică, numită mecena, transferă, fără obligație de contrapartidă directă sau indirectă, dreptul său de proprietate asupra unor bunuri materiale sau mijloace financiare către o persoană fizică, ca activitate filantropică cu caracter umanitar, pentru desfășurarea unor activități în domeniile cultural, artistic, medico-sanitar sau științific – cercetare fundamentală și aplicată.

Așadar, contractul de donație face parte din categoria liberalităților, este o convenție cu titlu gratuit, fără prefigurarea, în cazul donației pure și simple, a obținerii unui contraechivalent pentru sine sau pentru altul. Cu toate acestea, elementul obiectiv, patrimonial, al însărăcirii dispunătorului corelativ cu îmbogățirea beneficiarului nu este suficient în delimitarea caracterului gratuit al contractului de donație, în calificarea ca atare a actului încheiat, căci acesta trebuie să se asocieze cu un element subiectiv, și anume intenția liberală. Tocmai de aceea contractul de donație nu se confundă cu *premiile sau recompensele*

^[1] G. Boroi, L. Stănculescu, Instituții de drept civil în reglementarea noului Cod civil, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 403.

^[2] G. Boroi, C.A. Anghelescu, Curs de drept civil. Partea generală, Ed. Hamangiu, București, 2011, p. 111.

oferite în scopuri publicitare de către comercianți, în prezent profesioniști, acestora lipsindu-le elementul *animus donandi*^[1].

Intenția liberală lipsește și în cazul *executării benevole a unei obligații civile imperfecte*^[2], deoarece, în această ipoteză, obligația există, deci inițiativa formării sale nu revine dispunătorului, doar că împlinirea termenului de prescripție a determinat stingerea dreptului creditorului de a mai recurge la forța de constrângere a statului pentru a obține îndeplinirea obligației ce incumbă debitorului.

De asemenea, nu reprezintă o donație *întreținerea unei rude față de care nu există obligația legală de întreținere*, iar prestarea unui serviciu în beneficiul unei alte persoane, chiar cu titlu gratuit, nu întrunește elementul obiectiv anterior menționat (însărcinirea, corelativă cu îmbogățirea beneficiarului), putând fi inclusă, după cum am arătat, în categoria actelor dezinteresate.

Caracterul pur gratuit lipsește donației în ipoteza în care aceasta este *sub modo*. În limita valorii sarcinii, donația este un contract sinagmatic și cu titlu oneros, drepturile și obligațiile părților fiind reci-proce și interdependente. În niciun caz însă, valoarea sarcinii nu poate absorbi sau să devină sensibil egală cu beneficiile procurate celui ținut la îndeplinirea acesteia, deoarece, în această situație, indiferent de denumirea pe care i-au dat-o părțile, contractul nu mai este o donație, ci un act cu titlu oneros. Intenția liberală este incompatibilă absolut cu obținerea unui contraechivalent integral al prestației care o materializează. Donația afectată de modalitatea sarcinii poate fi însă și pur gratuită, atunci când beneficiar al sarcinii este chiar donatarul, situație în care se impune cercetarea atentă a voinței părților pentru a se stabili dacă nu cumva respectiva sarcină este în realitate o condiție.

3.3. Donația este un contract solemn. Solemnitatea donației, chiar în etapa precontractuală, rezidă din împrejurarea că încheierea contractului este supusă îndeplinirii unor cerințe de formă speciale, *ad validitatem*, a căror nerespectare atrage nevalabilitatea actului, imposibilitatea formării acordului de voință. Sub sancțiunea expresă a *nulității absolute*, donația se încheie prin *înscriș autentic*, conform prevederilor art. 1011 alin. (1) NCC, făcând excepție darurile manuale, donațiile deghizate și cele indirecte.

^[1] I.R. Urs, S. Angheni, Drept civil. Contracte civile, vol. III, Ed. Oscar Print, București, 1999, p. 57.

^[2] În acest sens, s-a arătat că, achitând datoriile naturale, persoana își îndeplinește o obligație, nu face o liberalitate (D. Alexandresco, Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român, Tomul IV, partea I, Atelierele Grafice Socec & Co, Societate Anonimă, București, 1913, p. 17, 321).

Toate clauzele contractului trebuie să îmbrace forma solemnă prevăzută de lege *ad validitatem*, chiar și actul aflat în strânsă dependență cu donația, cum este *procura acordată în vederea încheierii contractului*, fiind supus aceleiași formalități. În acest sens, prevederile art. 1301 NCC stabilesc că împuternicirea nu produce efecte decât dacă este dată cu respectarea formelor cerute de lege pentru încheierea valabilă a contractului pe care reprezentantul urmează să îl încheie. Dintr-o altă perspectivă, în aplicarea dispozițiilor art. 2016 alin. (2) NCC, procura trebuie să fie și *expresă* (specială), încheierea contractului de donație fiind un act de dispoziție pentru donator^[1].

Tot ca un argument al caracterului solemn al contractului de donație trebuie reținute prevederile art. 1011 alin. (3) NCC, care stabilesc că bunurile mobile care constituie obiectul donației trebuie enumerate și evaluate într-un înscris, chiar sub semnătură privată, sub sancțiunea nulității absolute a donației. Este și aceasta o cerință *ad validitatem*, chiar dacă legiuitorul a autorizat și forma înscrisului sub semnătură privată pentru *statul estimativ*, deoarece caracterul solemn al unui act nu trebuie asociat strict formei autentice.

Solemnitatea este consacrată de legiuitor și pentru *faza precontractuală*, în acest sens, în aplicarea prevederilor art. 1187 NCC, oferta de donație și acceptarea acesteia de către beneficiar trebuie să îmbrace forma autentică, cu exceptarea, evident, a situațiilor expres prevăzute de lege, când forma autentică nu ar fi cerută nici pentru însuși contractul de donație. De asemenea, potrivit dispozițiilor art. 1014 NCC, sub sancțiunea nulității absolute, *promisiunea de donație* este supusă formei autentice.

O precizare trebuie făcută însă pentru *darul manual*, ca variantă particulară de donație. Acesta implică în mod necesar tradițiunea bunului pentru însăși formarea sa valabilă, operațiunea predării-primirii fiind de esența sa, reprezentând o condiție de validitate echivalentă formei autentice de drept comun pentru donație. Pe cale de consecință, darul manual este un *contract real*.

3.4. Donația este un contract translativ de proprietate. Transferul dreptului de proprietate de la donator la donatar operează din momentul realizării acordului de voințe în forma prevăzută de lege *pentru*

^[1] Încheierea contractului de donație este, pentru donator, în mod evident un act de dispoziție, deoarece are ca efect ieșirea unui drept din patrimoniul acestuia. În schimb, dacă donația nu este cu sarcină, pentru donatar încheierea contractului nu reprezintă un act de dispoziție, deoarece nu are ca rezultat pierderea unui drept sau grevarea cu sarcini reale a unui bun.

încheierea contractului^[1], așadar, al autentificării ori al remiterii bunului obiect al darului manual. Este posibil ca, prin convenția lor, părțile să amâne acest moment al transferului dreptului de proprietate, așadar, să disocieze încheierea acordului de voință de producerea efectului principal al acestuia, dar, ca regulă, donația este translativă de proprietate din chiar momentul încheierii contractului.

În cazul darului manual însă, formalitatea remiterii bunului sau a simbolurilor acestuia înlocuiește forma solemnă și contractul nu se încheie decât prin îndeplinirea predării-primirii, a tradițiunii, așadar, transferul de proprietate la un moment ulterior nu este posibil.

Caracterul translativ de proprietate este însă numai *de natura contractului de donație*, iar nu de esența sa, căci pot forma obiect al donației și alte drepturi reale ori drepturi de creanță. De exemplu, cesiunea de creanță cu titlu gratuit este o donație.

Secțiunea a 3-a. Interpretarea contractului de donație

4. Reguli de interpretare. Astfel cum s-a arătat^[2], concluzia privind încheierea unui contract de donație trebuie să fie temeinic ancorată în elementele convenției dintre părți, iar dacă nu există certitudinea încheierii unei donații, interpretarea urmează a se face în sensul aplicării regulilor care guvernează actele cu titlu oneros, ca reguli de drept comun, și nu a celor speciale în materie de liberalități.

Așadar, dacă se ridică probleme de interpretare a contractului, în sensul că trebuie determinată prin operațiunea interpretării însăși *calificarea juridică a acestuia*, se va acorda *preferință interpretării conform căreia actul încheiat este unul cu titlu oneros*, și nu o liberalitate. Aceasta, deoarece intenția liberală, independent de terminologia utilizată de părți, trebuie să fie explicită, clară. Actul de liberalitate are, din perspectiva donatorului, consecințe patrimoniale semnificative, astfel încât este firesc ca, în caz de dubiu asupra înseși calificării juridice a actului încheiat, să dobândească prevalență acea interpretare de natură a proteja patrimonial pe aparentul dispunător cu titlu gratuit. Cu alte cuvinte, intenția liberală nu se prezumă, *nemo censetur donare*^[3].

[1] Disocierea celor două momente va opera, potrivit noului Cod civil, în situația în care dreptul trebuie reflectat în evidențele de publicitate imobiliară, înscrierea având efect constitutiv.

[2] *Fr. Deak*, op. cit., p. 119.

[3] A se vedea și *D. Alexandrescu*, op. cit., p. 307.

Dacă însă problema de interpretare se rezumă la alte aspecte decât cel al calificării contractului, vor primi deplină aplicabilitate regulile generale de interpretare prevăzute prin dispozițiile art. 1266-1269 NCC.

Secțiunea a 4-a. Condițiile de formă ale contractului de donație

5. Reglementare. În considerarea semnificației sale speciale și a importanței actului de dispoziție pentru patrimoniul gratificantului, care trebuie să fie precaut în exprimarea consimțământului, ocrotind, deopotrivă, interesele moștenitorilor acestuia și securitatea circuitului civil, în cele din urmă, legiuitorul a consacrat caracterul formal solemn al contractului de donație. Sediul reglementării condițiilor de formă pe care trebuie să le îmbrace acordul de voință specific donației îl reprezintă prevederile art. 1011 NCC.

§1. Donația autentică

6. Forma autentică. Reglementare. Scop. Legiuitorul noului Cod civil a păstrat viziunea tradițională în materie convențională, stabilind prin prevederile art. 1178 că încheierea contractului se realizează prin simplul acord de voințe al părților, dacă legea nu impune o anumită formalitate pentru încheierea sa valabilă. Așadar, consensualismul continuă să guverneze ca principiu încheierea contractelor, excepțiile de la această regulă trebuind să fie expres prevăzute, prin reglementarea explicită a unei formalități anume, care să condiționeze valabila încheiere a convenției. Este de observat că legiuitorul se referă la instituirea de „formalități”, și nu la „forme”, ceea ce înseamnă că încheierea contractului poate fi supusă, din perspectiva validității, nu neapărat unei cerințe de autentificare formală, ci, de exemplu, unei cerințe de reflectare a actului în anumite sisteme de evidență, formalitate a cărei nerespectare să atragă nulitatea acordului de voințe.

Dispozițiile art. 1011 alin. (1) NCC stabilesc că donația se încheie prin înscris autentic, sub sancțiunea *nulității absolute*. Legiuitorul a optat pentru reconfirmarea explicită, textuală, a sancțiunii nulității absolute pentru nerespectarea cerinței speciale de formă *ad validitatem*, sancțiune, de altfel, prevăzută în mod generic prin dispozițiile art. 1242 alin. (1) NCC.

Aceasta înseamnă că forma contractului de donație se integrează între elementele conceptului de ordine publică, acordul de voințe im-

punându-se a fi materializat, sub sancțiunea nulității absolute, în tiparul autentic pretins de lege.

Fără a constitui o noutate legislativă, forma autentică *ad validitatem* sau *ad solemnitatem*, cerută pentru însăși formarea valabilă a acordului de voințe, pentru însăși existența contractului, are menirea, pe de o parte, de a garanta securitatea și certitudinea circuitului civil, iar, pe de altă parte, de a proteja voința dispunătorului, care, în mod irevocabil, consimte la o diminuare patrimonială fără contraprestație, determinându-l să reflecte atent asupra încheierii actului.

Nerespectarea formei autentice *ad validitatem* este echivalentă cu lipsa consimțământului, care nu există decât dacă este concretizat în acest tipar formal exclusivist și, de principiu, exclusiv, așadar, în mod firesc sancțiunea care intervine este cea specifică ipotezelor de absență a consimțământului, și anume nulitatea absolută.

Autentificarea contractului de donație se realizează, în principiu, de către notarul public în condițiile Capitolului V, Secțiunea a 2-a din Legea nr. 36/1995^[1] a notarilor publici și activității notariale.

7. Principiul solemnității donației. Conținut. După cum am arătat, toate clauzele contractului trebuie să îmbrace forma solemnă prevăzută de lege *ad validitatem*, nefiind permis ca, de exemplu, sarcina donației să fie relevată printr-un act sub semnătură privată. Mandatul acordat în vederea încheierii contractului de donație trebuie să fie, la rândul său, expres^[2] (special) și autentic^[3], aceeași cerință a formei autentice urmând a fi respectată în privința ofertei de donație, a acceptării acesteia și a promisiunii de donație.

S-a precizat că solemnitatea donației nu înseamnă numai o simplă formă de prezentare a voinței liberale, ci are o semnificație mai profundă, ținând de natura extrinsecă a acestui contract, putându-se vorbi despre *principiul solemnității donației*. Așadar, din perspectiva cerințelor de formă, donația este guvernată de principiul solemnității, iar sub aspectul cerințelor de fond, de *principiul irevocabilității*^[4].

8. Condiții de formă pentru înzestrarea copiilor. Pentru a fi valabilă, și înzestrarea copiilor, adesea invocată în practica judiciară, trebuie să îmbrace forma autentică^[5], deoarece, deși aceasta corespunde unei obligații tradiționale, în plan juridic are semnificația unei dona-

^[1] Republicată în M. Of. nr. 72 din 4 februarie 2013.

^[2] Avem în vedere mandatul acordat de către donator pentru încheierea donației, operațiune care, de regulă, doar pentru acesta este echivalentă unui act de dispoziție.

^[3] Conform prevederilor art. 1301 și ale art. 2016 alin. (2) NCC.

^[4] G. Boroș, L. Stănculescu, op. cit., p. 416.

^[5] D. Alexandrescu, op. cit., p. 322-323.

ții, iar uzanța își găsește aplicare, potrivit prevederilor art. 1 alin. (2) NCC, doar în situațiile nereglementate de lege, ceea ce nu este cazul. Această cerință este aplicabilă în mod evident doar în ipoteza în care bunurile care constituie obiectul înzestrării nu fac parte dintre cele ce pot fi dăruite manual, în caz contrar tradițiunea simultană cu acordul de voințe dă naștere unui contract perfect valabil, indiferent de scopul dăruirii (înzestrare sau altul, evident, licit și moral).

§2. Actul estimativ

9. Reglementare. Pentru ipoteza specială a donației mobiliare trebuie reținute prevederile art. 1011 alin. (3) NCC, conform cărora bunurile mobile care constituie obiectul donației trebuie enumerate și evaluate într-un înscris, chiar sub semnătură privată, sub sancțiunea nulității absolute a donației.

10. Sancțiune. Tradițional, acest înscris a fost denumit „stat estimativ” sau „act estimativ”, fiind reglementat prin dispozițiile art. 827 C. civ. 1864, care nu prevedeau sancțiunea aplicabilă în ipoteza în care bunurile obiect al donației mobiliare nu erau reflectate într-un astfel de înscris. Doctrina a adoptat viziuni diferite cu privire la sancțiunea aplicabilă, o parte a acestora opinând că, întrucât actul estimativ este cerut doar *ad probationem*, lipsa acestuia nu atrage sancțiunea nulității, raportat la prevederile art. 772 C. civ. 1864, iar o altă parte concluzionând că nerespectarea dispozițiilor imperative ale art. 827 C. civ. 1864 atrage sancțiunea nulității absolute^[1].

De lege lata, sancțiunea care intervine pentru nerespectarea formalității actului estimativ este expresă, cea a *nulității absolute*. Instituirea acestei cerințe speciale a enumerării și evaluării bunurilor obiect al donației satisface scopul de a menține principiul irevocabilității darului, împiedicând pe donator să rețină unele obiecte cuprinse în liberalitate și astfel să o revoce parțial, și, de asemenea, garantează exercițiul unor drepturi precum întoarcerea convențională^[2].

11. Sfera de aplicabilitate. În ceea ce privește sfera de aplicabilitate a acestei cerințe de validitate, din analiza dispozițiilor art. 1011 NCC rezultă că sunt vizate două categorii de bunuri mobile:

a) *bunurile mobile incorporate*^[3], indiferent de valoarea acestora;

^[1] A se vedea *M.M. Oprescu*, Contractul de donație, Ed. Hamangiu, București, 2010, p. 85-86 și referințele acolo indicate.

^[2] *D. Alexandrescu*, op. cit., p. 220.

^[3] Excepționând acele creanțe încorporate în titlul la purtător, care poate forma obiect al darului manual.

b) bunurile mobile corporale cu o valoare mai mare de 25.000 lei.

Concluzia are drept argument interpretarea coroborată a ultimelor două alineate ale art. 1011 NCC. Deși dispozițiile art. 1011 alin. (3) nu disting în funcție de caracterul corporal sau incorporal al bunurilor mobile obiect al donației, prevederile alineatului următor stabilesc valabilitatea darului manual al bunurilor mobile corporale cu o valoare de până la 25.000 lei, iar topografia textelor susține caracterul de excepție al celei din urmă dispoziții legale. De asemenea, darul manual este o excepție de la însăși obligativitatea încheierii donației prin înscris autentic, după cum se stabilește expres prin dispozițiile art. 1011 alin. (2) NCC, în cazul său tradițiunea simultană acordului de voințe suplinind orice alte cerințe de formă.

12. Condiții de formă. Din punct de vedere practic, această enumerare și evaluare a bunurilor mobile ce formează obiectul donației se poate realiza integrat în chiar actul autentic de donație ori prin redactarea unui înscris sub semnătură privată semnat de ambele părți contractante. Trebuie observat că actul estimativ *se adaugă*, din punct de vedere al formalismului, cerinței ca donația mobilă a bunului incorporal sau a bunului corporal cu o valoare mai mare de 25.000 lei să fie încheiată prin înscris autentic, *nu înlocuiește* cerința autentificării. Singura facilitare pe care a instituit-o legea vizează posibilitatea enumerării și evaluării bunurilor mobile printr-un înscris separat, atașat actului autentic, înscris care *poate fi sub semnătură privată, dar semnat de ambele părți*. Așadar, dacă prin ipoteză, în cuprinsul actului autentic de donație a bunurilor mobile corporale ori a bunurilor mobile corporale cu o valoare mai mare de 25.000 lei, acestea nu au fost enumerate și evaluate, părțile trebuie să încheie un act sub semnătură privată care să cuprindă enumerarea și evaluarea, în caz contrar donația fiind nulă absolut.

Corespunzător, dacă pentru aceleași bunuri părțile ar încheia doar un act sub semnătură privată prin care le-ar enumera și evalua, donația ar fi nulă absolut, dar în aplicarea dispozițiilor art. 1011 alin. (1), și nu ale art. 1011 alin. (3) NCC.

13. Excepții de la formalitatea actului estimativ. Excepțiile pe care legea le recunoaște de la forma autentică a contractului de donație sunt limitativ enumerate de art. 1011 alin. (2) NCC, și anume donațiile indirecte, donațiile deghizate și darurile manuale. Acestea reprezintă atât excepții de la formalitatea încheierii autentice a contractului de donație, cât și de la formalitatea actului estimativ. Aceasta din urmă nu este necesar a fi respectată în cazul *donației indirecte*, care rămâne

supusă cerințelor de formă specifice actului juridic pe calea căruia se înfăptuiește donația. De asemenea, *donația deghizată total sau parțial* în forma unui act juridic cu titlu oneros este exceptată pe același considerent. În schimb, *donația deghizată prin interpunere de persoană* trebuie să se conformeze cerinței speciale, întrucât, formal, aceasta este o donație, fiind ocultată doar persoana adevăratului donatar. Pentru validitatea *darului manual*, prevederile art. 1011 alin. (4) NCC stabilesc că este suficient a fi întrunit acordul de voință al părților, însoțit de tradițiunea bunului, operațiune prin care, de altfel, bunul este clar individualizat.

14. Actul estimativ în cazul bunurilor ce fac parte dintr-o universalitate de fapt. Dacă bunurile mobile fac parte dintr-o universalitate de fapt (de exemplu, o turmă de animale, o bibliotecă), este necesar ca descrierea bunului să se realizeze pentru fiecare element în parte, însă evaluarea poate fi și globală^[1].

15. Predarea bunurilor mobile nu înlocuiește formalitatea actului estimativ. Dacă această formalitate a actului estimativ (integrat sau separat) nu a fost îndeplinită, donația este nulă absolut, independent de aspectul executării sale prin predarea bunurilor. Chiar dacă, în cazul bunurilor mobile corporale cu o valoare mai mare de 25.000 lei (deci care nu pot forma obiectul darului manual), se realizează tradițiunea, întrucât contractul de donație nu mai are un caracter real, iar predarea materială a bunurilor nu mai este o condiție necesară pentru însăși formarea contractului și nu înlocuiește formalismul specific donației, în lipsa actului estimativ donația este nulă absolut.

16. Natură juridică. În caz de litigiu, actul estimativ servește donatarului ca *titlu de proprietate*, dacă bunurile mobile nu au fost predate acestuia, și reprezintă un semnificativ element de clarificare a identității bunurilor obiect al donației, precum și de garantare a irevocabilității contractului.

§3. Sancțiunea aplicabilă nerespectării cerințelor de formă. Confirmarea donației informale

17. Reglementare. În ipoteza nerespectării formei autentice a contractului de donație sau a celei a actului estimativ, sancțiunea care intervine este cea a *nulității absolute exprese*, conform prevederilor art. 1011 alin. (1) și (3) NCC.

^[1] *Fl. Moțiu*, Contractele speciale în noul Cod civil, ed. a 2-a revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 127, cu trimitere la *I. Zinveliu*.

18. Confirmarea donației nule. Condiții. Nulitatea donației informale nu este în principiu susceptibilă de acoperire, deoarece, deși forma autentică este menită în primul rând să protejeze interesele donatorului, atrăgându-i atenția asupra semnificației gestului său, totuși aceasta a fost concepută de legiuitor și ca instrument de clarificare și stabilizare a raporturilor juridice, de garantare a principiului irevocabilității donației.

Întrucât forma autentică este cerută *ad validitatem*, în absența sa operațiunea juridică a donării nu există; consimțământul nu există decât dacă este materializat în forma prevăzută de lege.

Așadar, donatorul nu poate confirma sau valida^[1] o donație informală, pentru ca aceasta să producă efecte de la momentul consimțării inițiale. O astfel de „confirmare” este posibilă, dar urmează a valora o nouă convenție, care, dacă este încheiată în formă autentică, va produce efecte de la momentul la care a intervenit, și nu de la data actului informal, în caz contrar fiind lipsită de efecte juridice. Nici executarea donației nu este aptă a asana nulitatea absolută.

18.1. Persoanele care pot confirma donația nulă. În schimb, în conformitate cu prevederile art. 1010 NCC, *moștenitorii universalii sau cu titlu universal ai donatorului* pot confirma liberalitatea făcută de acesta, cu consecința că actul lor atrage renunțarea la dreptul de a opune vicii de formă sau orice alte motive de nulitate, fără ca prin această renunțare să se prejudicieze drepturile terților.

Așadar, dacă donatorul nu poate fi titular al actului confirmării donației, această facultate o au moștenitorii lui universalii și cu titlu universal, ale căror drepturi sunt afectate prin existența liberalității. Este firesc să fie așa, deoarece, dacă donatorul însuși urmărește să gratifice în mod real, are posibilitatea, ca titular de drept, să încheie o nouă donație în forma prevăzută de lege. În schimb, moștenitorii acestuia nu mai pot proceda astfel și dacă urmăresc menținerea donației încheiate de defunct, o pot confirma, cu consecința că aceasta își va produce efectele în continuare.

Evident, titularul actului de confirmare trebuie să fi acceptat moștenirea donatorului în formele prevăzute de lege, adică expres sau tacit, potrivit prevederilor art. 1108 și urm. NCC. Din punct de vedere juridic, el trebuie să aibă o calitate specială, aceea de moștenitor, astfel încât o eventuală confirmare provenind de la un simplu succesibil este lipsită de efecte din perspectiva valabilității donației. Tot astfel, în principiu, pierderea acestei calități speciale (de exemplu, prin constatarea nedemnității) atrage lipsa de efecte a confirmării.

^[1] În sensul prevederilor art. 1248 alin. (4) și ale art. 1261-1265 NCC.